

Bilirkişilik

Mustafa Demirer, Ahmet Küpeli, S. Serhat Gürpınar

Adli Tıp Uzmanı, Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Isparta

BİLİRKİŞİLİĞİN TANIMI, AMACI VE HUKUKSAL NİTELİĞİ

Bir yargılamanın herhangi bir aşamasında hâkimin genel ve hukuki bilgileri ile çözümleyemeyeceği, çözümü uzmanlık, özel veya teknik bilgi gerektiren konularda oy ve görüşüne başvurulmuş kişiye bilirkişi denmektedir. Bu tanımlamada “oy” kanaatlerin belirtilmesi, “görüş” ise araştırma ve sonuç bildirmektir. Bilirkişilik farklı zamanlarda ehli vakuf, ehlihibre, resmi muhammin isimleri ile yasalarda yer almış, son yıllarda ekspertiz gibi yeni bir isimlendirme ile de tanımlanmıştır.

Bilirkişiliğin amacı kısmen dahi olsa hüküm oluşturmak, hukuki çözümler önermek değil, yargılamakla yükümlü olan makamların sahip olmadığı mesleki ve teknik bilgileri ileterek yardımcı olmaktır.

Bilirkişi görüşünün hukuki niteliğinin ne olduğu konusu öğretilerde tartışılmış, delil olarak kabul edilmesi, delil değerlendirme aracı olarak değerlendirilmesi ve nihayet hem bir delil hem de delilleri değerlendirmede bir araç olduğu yönünde iki yaklaşımı birleştiren görüşler ileri sürülmüştür. Bilirkişi görüşünün delil olarak kabul edilmesi en çok taraf bulan görüş olsa da uygulamada bilirkişi görüşü delile ulaşmayı mümkün kılmaktan başlayarak delili açıklayan, tanımlayan, inceleme konusunun delil niteliği taşıyıp taşımadığını değerlendiren incelemeler olduğu da açıktır.

Bilirkişi görüşü yargı makamlarını bağlayıcı görüşler olmayıp hakim diğer delilleri serbestçe değerlendirdiği gibi bilirkişi görüşünü de benzer şekilde değerlendirir. Ayrıca resmi bilirkişi kurumlarının varlığı ve işlevi yasalarca tanımlanmış olsa da uygulamada prensip olarak bu kurumların da oy ve görüşleri yargı makamları için bağlayıcı değildir.

Bilirkişiliğin Tarihçesi

Günümüzdeki gibi gelişmiş teknolojilerin mevcut olmadığı ve karmaşık sosyoekonomik ilişkilerinin yaşanmadığı çok eski toplumlarda ayrıca ispat yükümlülüğü içeren hukuki düzenlemeler de henüz geliştirilmediğinden bilirkişiliğe ihtiyaç duyulmamış, kurumsal olarak bilirkişilik mevcut olmamıştır. Mısır, Hindistan, Çin, İran, Yunanistan ve Roma'dan kalan belgelerde hukuk ve tıbbın iç içe geçtiğini, Adli Tıp uygulamaları sayılabilecek bilgilerin hukuk metinlerinde yer aldığını görmekteyiz. M.Ö. 3000 yıllarında Mısır'da baş yargıç Haraoh Zoser'in özel hekimi olan **İmhotep** aynı zamanda ilk adli tıp uzmanı olarak kabul edilmektedir. Bilirkişiliğin, kurumsal varlığını ilk olarak Babil Krallığında, Hammurabi Kanunlarında hukuki anlaşmazlıkların çözümünde hekimlerin resmi bilirkişi olarak dinlendiğine ilişkin kayıtlarda görmekteyiz.

4. Uzman Olmayanlarca Anlaşılacak Dil Kullanma

Hedef; uzman olmayan yargıç, mahkeme heyeti, savcı, taraf veya vekili ya da diğer ilgilileri ikna etmek olduğundan uzmanlık alanı terminolojisinin açıklanmasından kaçınılmamalı hatta terminoloji kullanılmamaya çalışılmalıdır.

5. Konuşmanın Kapsamı

Konuşmanın sorulan sorulara net yanıtlar şeklinde sınırlanması, gereksiz konularda ayrıntıya girilmemesi gerekir. Karşı tarafın “lafı dolandırıyor” kanısına kapılması engellenmelidir.

6. Görsel Materyal Kullanma

Hedef; uzman olmayan yargıç, mahkeme heyeti, savcı, taraf veya vekili ya da diğer ilgilileri ikna etmek olduğundan bu kimselerin anlayacağı şekilde canlandırmaların, fotoğraf veya videoların, power-point sunumların duruşma sırasında kullanılması gerekebilir. Bu konuda donanımına hakim olunmalı ve duruşma sırasında aksama olmayacak şekilde hazırlık yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

Üstündağ S. Medeni Yargılama Hukuku, C. 1-2, 6. Baskı, İstanbul 1997, s. 740

Altay Ş. Bilirkişi, s. 733

Dönmez B. Yeni CMK’da Bilirkişilik Kavramı Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 9, Özel Sayı, 2007, s.1147-49

Yurtcan E. Ceza Yargılaması Hukuku, 7. Baskı, İstanbul 1998. s.295

Deryal Y. Türk Hukukunda Bilirkişilik ,3. bs., Ankara, Seçkin Yayınları, 2010, s. 24-25

Ünal H. Ehl-i Hibre, (Çevrimiçi) http://www.karaca.de/turk/lugat/E/ehli_hibre.htm, 11.01.2012.)

Nicklisch Fritz. “General Report” in The Technical Expert in Procedure, Heidelberg 1984, s. 28

ALRC Background Paper6-<http://www.austlii.edu.au/au/other/alrc/publications/bp/6/experts.html>

Langbein John H. “German Advantage in Civil Procedure”, University of Chicago Law Review Fall, 1985, s. 836

Daubert v. Merrel Dow Pharmaceuticals 113 S. Ct. 2786 (1993).

O’Hare John, Browne Kevin, Hill Robert. Civil Litigation, London 2000, s. 406.

08.Mayıs.2015 tarihinde, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5271.htm>, web. sayfasından erişildi.

08.Mayıs.2015 tarihinde, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/5.3.1086.pdf> web. sayfasından erişildi.